

СТАНОВИЩЕ

от проф. д-р Мартин Димитров

за дисертационния труд на Яни Бояджи

„СРЕДСТВА И ИНСТРУМЕНТИ НА РЕЖИСЬОРА ПРИ РАБОТАТА МУ С АКТЬОРИТЕ В ПОДГОТВИТЕЛЕН, СНИМАЧЕН И ПОСТПРОДУКЦИОНЕН ПЕРИОД“

за получаване на образователната и научна степен „доктор“

по 8.4. Театрално и филмово изкуство

/Кинознание, Киноизкуство и Телевизия/

Дисертационният труд на Яни Бояджи , се води от идеята, да бъде създаден качествен теоретичен материал, който да послужи за основа и развитие на режисьора при работата му с актьорския състав в художествено постановъчни филмови и телевизионни продукции. В началото , авторът информира, че е забелязал липса на конкретни материали, акцентиращи върху проблемите на режисьора и режисурата във филмовото изкуство в Македония. Заявката на Бояджи чрез представеният ни изследователски труд, е да промени и подпомогне творческия процес на една от най-основните и креативни фигури във филмовата индустрия.

Дисертантът има впечатляваща творческа биография. Завършва Тв. и Филмова режисура с магистърска степен в НАТФИЗ „Кр Сарафов“, а от 2019 преподава като в ESRA Europa Prima Univesity, Скопие, Македония. Огромно количество разнообразни филми от 1992 до сега: игрални новели, пълнометражни филми, телевизионни сериали, документално кино...Във всички 43 проекта е главен режисьор, в повечето е сценарист и продуцент, както и режисьор и монтажист на телевизионна развлекателна програма за младежи. Тридесет годишен професионален опит в киното и академично развитие, показват отдаденост на това изкуство. Както и точно око за отбелязване на наболели проблеми, причината за настоящият труд. Яни Бояджи има и няколко водещи цели: Уточняване на същинската дейност на режисьора, преди, по време и след снимачен процес. Работата му с актьорския състав, както избор, така и постигане на драматургичните цели. Работа със снимачния екип и по-подробно, взаимовръзката

режисьор-монтажист, като създатели на финалния продукт. Въздействие на готовият филм, върху крайният потребител- зрителя.

Дисертационният труд е със заглавие: „*Средства и инструменти на режисьора при работата му с актьорите в подготвителен, снимачен и постпродукционен период*“ с научен ръководител доц. д-р Клавдия Камбурова. В рамките на 209 страници, от които същински текст са 199 стр, останалите са богата библиографска и цитирана филмография, няма графичен или снимков материал. Авторефератът е конструиран и написан съгласно необходимите изисквания. Научният материал е структуриран в шест смислови глави, всяка с отделни раздели., всеки раздел е с няколко под теми.

Въведение или увод – е обосновката на автора защо е необходим този труд , както и подредба на темите, които се разискват. Каква е фигурата на режисьора във филмовия процес и с какви проблеми е принуден да се справя. Поставените въпроси търсят отговори в следващите глави.

Втората част – уточняване на режисьорският инструментариум, който се ползва за постигане на художествен резултат в игралния филм. Какво всъщност значи да си режисьор, каква е позицията му в екипа и неговите задължения, както и се разглежда емоционалната степен на ангажираност във филмовият процес. Сценарната специфика се разглежда отделно в третата глава.

В четвърта глава (51 страници)– същинската тема на докторантският труд – работата на режисьора с актьорите. От първата стъпка на избор за правилен типаж на кастинг до работата с избраните актьори преди снимки и конкретни техники за работа с интерпретатора. Има множество цитати от Скорсезе, Михалков , Менцел, Пудовкин, Вендерс които са на място и подсилват съжденията на автора. Прави впечатление, че тезата е изградена основно от мненията на световноизвестни режисьори, а липсва личностното усещане за работа на Бояджи с актьорите...За мен би било интересно, да прочета неговият индивидуален подход, кога е бил правилен, кога и защо се е оказал грешен... Това би подсилило тезата му, че в режисьорската професия има проблеми, но те са решими...Също така, в главата за работа с актьори – аматьори и непрофесионални актьори, липсва течението Италиански неореализъм , известно и с това, че в поддържащи роли, са ползвани натурщици от местното население.... В „Крадци на велосипеди“ на Виторио де Сика, главната роля се изпълнява от непрофесионалният актьор Ламберто Маджорани и група деца.

Има отделна глава за работата на режисьора с монтажиста и какво всъщност е монтажа. Прави се опит да бъде издигнат, едва ли не до самостоятелна творческа изява.По любопитно за мен е защо авторът е избрал да говори отделно за монтажа , при положение, че има доста други фактори преди да се стигне до такава финална фаза. Не

се отбелязва например звука като драматургичен похват или музиката в постпродукцията, работата на сценичният дизайн, дори и грима... Относно работата на режисьора с оператора. Имам няколко забележки, в труда на Яни Бояджи: не мога да се отърся от усещането, че фигурата на оператора е поставена по скоро в необходимият, задължителен технически екип, отколкото като съмишленик и дясна ръка на режисьора. При цитатите от Спилбърг, за работата си с визията на филма и работата с оператора или за монтажа, не трябва да се забравя, че освен режисьор, Спилбърг е и продуцент. Това му дава задължителната възможност да има и друг поглед, чисто финансови решения върху крайният продукт. Но да не забравяме, че всеки негов филм е сниман с изключително качествени оператори, които определено надхвърлят „техническото“ и създават изключително въздействащи визуални образи. Например, при определяне на инструментите с които операторът въздейства, са отбелязани основно технически средства, обективи, камери, стедикем и подобни. При инструментите с които въздейства режисьора са отбелязани: умът, интелигенцията, емоциите, личният и специфичен дух.... Изводите са ясни. Творецът е само и единствено режисьорът, е и актьорите, останалите членове на екипа са придатъци, обслужващи техниката.... Бих предложил на режисьорът Яни Бояджиев, да уточни с какво е необходим въобще операторът във игралният филм и с какво различните оператори са специфични. Нали техниката е най-важното?! Интересен факт: Македония е една от малкото държави, в които има операторски фестивал, в Битоля на името на братя Манаки.

Интересна е главата разглеждаща наблюдателите , като финален реципиент и какво трябва да прави режисьорът, за да създаде определена емоционална връзка , филм – зрител. Разглежда се и конфликта филм – изкуство или бизнес, както и какви са проблемите от тази борба. Включени са и критиците със своята професионална зрителска оценка и възприятие.

В заключението, Яни Бояджи разглежда фигурата на режисьора, като единствена причина за успеха или неуспеха на даден филмов продукт. Според него, качественият режисьор е този, който има ценза, уменията, творческия импулс, техническите познания , за избягване на проблемите по време на филмопроизводствения процес. Изведена е теза, че само режисьорът, *„който участва и взема решения за крайния продукт , от идеята до разпространението, като творец и като продуцент, т.е. собственик на част от стойността или на целия продукт, може да създаде трайно произведение на изкуството и продукт за пазара с определена финансова стойност.“* Любопитен е въпросът ми, а ако режисьорът не е и продуцент на филма си, значи ли , че

той няма да произведе *„трайно произведение на изкуството“*? Във филмовата история, масови са точно такива примери.

Като заключение, независимо от дребните ми забележки, смятам , че този труд е ценен , защото е фокусиран върху проблемите на режисьора в творческия процес. Авторът категорично познава тези затруднения и разсъжденията му са открити и с желание за решение, както и информиране на студентите за същността на режисьорската професия. Определено много годишният професионален опит и преподавателската му дейност дават основание , че има достатъчно познания по темата, както и че почти всичко е лично преживяно. Представеният монографичен труд представлява качествена и достойна дисертация – с достоверност и с коректност в изложението.

Предложението ми към уважаемото научното жури е да присъди на Яни Бояджи научно-образователната степен „Доктор“.

17.11.2022 г.

проф. д-р Мартин Димитров

OPINION
by Prof. Dr. Martin Dimitrov
for the dissertation work of Yanni Boyadzi
"TOOLS AND TOOLS OF THE DIRECTOR WHEN WORKING WITH THE
ACTORS IN PREPARATION, FILMING AND POST-PRODUCTION PERIOD"
for obtaining the educational and scientific degree "doctor" according to
8.4. Theater and film art
/Film Studies, Film Art and Television/

The dissertation work of Yanni Boyadzi is guided by the idea of creating quality theoretical material that will serve as the basis and development of the director in his work with the cast in artistically staged film and television productions. At the beginning, the author informs that he has noticed a lack of specific materials emphasizing the problems of the director and direction in the film art in Macedonia. Boyajji's request, through the research work presented to us, is to change and support the creative process of one of the most fundamental and creative figures in the film industry.

The dissertation student has an impressive creative biography. He graduated from Tv. and Film Directing with a master's degree at NATFIZ "Kr Sarafov", and since 2019 he has been teaching at ESRA Europa Prima Univesity, Skopje, Macedonia. A huge amount of diverse films from 1992 to now: feature novels, full-length films, TV series, documentaries... In all 43 projects he is the main director, in most of them he is a screenwriter and producer, as well as a director and editor of a television entertainment program for young people. Thirty years of professional experience in cinema and academic development, show dedication to this art. As well as an accurate eye for spotting sore issues, the reason for the present work. Yani Boyajji also has several leading goals: Specifying the actual activity of the director, before, during and after the shooting process. His work with the cast, both selection and achievement of the dramaturgical goals. Working with the camera crew and more specifically, the relationship director-editor, as creators of the final product. Impact of the finished film on the end user - the viewer.

The dissertation is entitled: "Means and tools of the director in his work with the actors in the preparatory, shooting and post-production period" with scientific supervisor Assoc. Dr. Klavdia Kamburova. Within 209 pages, of which 199 pages are actual text, the rest are a rich bibliography and cited filmography, there are no graphic or photographic material. The abstract is constructed and written according to the necessary requirements. The scientific material is structured in six meaningful chapters, each with separate sections., each section with several sub-topics.

Introduction or introduction - is the author's justification of why this work is necessary, as well as an arrangement of the topics discussed. What is the figure of the director in the film process and what problems is he forced to deal with. The questions asked seek answers in the following chapters.

The second part – specification of the director's toolkit, which is used to achieve an artistic result in the feature film. What it really means to be a director, what is his position in the team and his duties, and the degree of emotional involvement in the filmmaking process is examined. Scenario specifics are discussed separately in the third chapter.

In the fourth chapter (51 pages) – the actual topic of the doctoral thesis – the director's work with the actors. From the first step of choosing the right type of casting to working with the selected actors before shooting and specific techniques for working with the interpreter. There are numerous quotes from Scorsese, Mikhalkov, Menzel, Pudovkin, Wenders that are spot on and reinforce the author's judgments. It is noteworthy that the thesis is mainly built from the opinions of world-famous directors, and the personal feeling of Boyadji's work with the actors is missing... For me, it would be interesting to read his individual approach, when it was right, when and why it turned out to be wrong... This would strengthen his thesis that there are problems in the directing profession, but they are solvable... Also, in the chapter on working with actors - amateurs and non-professional actors, the trend Italian Neorealism, also known for the fact that in supporting roles, are used *naturisti* from the local population.... In "Bicycle Thieves" by Vittorio de Sica, the main role is played by the non-professional actor Lamberto Maggiorani and a group of children.

There is a separate chapter on the director's work with the editor and what editing actually is. An attempt is made to elevate it, almost to an independent creative expression. It is more curious to me why the author chose to speak separately about the assembly, given that there are many other factors before reaching such a final phase. No

one notes, for example, the sound as a dramatic technique or the music in post-production, the work of the stage design, even the make-up... Regarding the director's work with the cameraman. I have a few observations about the work of Yanni Boyadzi: I can't shake the feeling that the figure of the cameraman is placed more in the necessary, mandatory technical team than as a like-minded and right-hand man of the director. When quoting Spielberg, about his work with the vision of the film and working with the cinematographer or editing, it should not be forgotten that in addition to being a director, Spielberg is also a producer. This gives him the obligatory opportunity to have another look, purely financial decisions on the

final product. But let's not forget that each of his films is shot with extremely high-quality cinematographers who definitely go beyond the "technical" and create extremely impactful visual images. For example, when determining the tools with which the operator acts, technical means, lenses, cameras, steadicam and the like are mainly noted. Among the tools with which it affects the director are noted: the mind, the intelligence, the emotions, the personal and specific spirit... The conclusions are clear. The creator is only the director, so are the actors, the other members of the team are appendages serving the technique... I would suggest to the director Yanni Boyadzi, to clarify what the cameraman is needed for in the feature film and what the different cameramen are specific about. Isn't technique the most important thing?! Interesting fact: Macedonia is one of the few countries that has a cinematography festival in Bitola named after the Manaki brothers.

Interesting is the chapter looking at the observers as the final recipient and what the director should do to create a certain emotional connection, film – spectator. The film - art or business conflict is also examined, as well as what are the problems of this struggle. Also included are the critics with their professional viewer assessment and perception.

In conclusion, Yanni Boyadzi considers the figure of the director as the sole reason for the success or failure of a given film product. According to him, the quality director is the one who has the sense, the skills, the creative impulse, the technical knowledge to avoid problems during the film production process. It is argued that only the director "who participates and makes decisions about the final product, from the idea to the distribution, as a creator and as a producer, i.e. owner of part of the value or of the entire product, can create a lasting work of art and a product for the market with a certain financial value." My question is curious, if the director is not also the producer of his film, does that mean that he will not produce a "permanent work of art"? In film history, just such examples are widespread.

In conclusion, regardless of my minor remarks, I think that this work is valuable because it is focused on the problems of the director in the creative process. The author clearly knows these difficulties and his reasoning is open and with a desire for a solution, as well as informing the students about the nature of the director's profession. Certainly, his many years of professional experience and his teaching activity give grounds that he has sufficient knowledge on the subject, as well as that almost everything has been personally experienced. The presented monographic work is a high-quality and worthy dissertation - with credibility and correctness in presentation.

My proposal to the respected scientific jury is to award Yani Boyadzhi the scientific and educational degree "Doctor".

17.11.2022 г.

Prof. Dr. Martin Dimitrov